

“Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz, Hasan Pulur, Faik Yaltırık gibi çok sayıda değerli insan”,
Tuğrul Can, “Beşiktaş’ta Zaman”

Babam Prof. Dr. Faik Yaltırık’ın fotoğraf albümünde ilk sayfa Kabataş Erkek Lisesi ile başlıyor. 17 Mayıs tarihli bir fotoğrafın arkasına şöyle yazmış: “Geometri çalışmamızdan sonra bu resmi Beşiktaş’ta çekmiştik. Dikkat edilirse hepimiz zayıflamıştık. F. Yaltırık”

Hemen her yıl, özel günlerde büyüklerimi andığım yazı kaleme alırım. Bu yılın 19 Temmuz’unda babamı kaybedeli 10 yıl olacak, bir kitapçık hazırlığı içindeyim. Babamın son “Babalar Günü”nü, V.K.V. Koç Üniversitesi Hastanesi’ndeki hasta odasında kutlamıştık annem ve Ersin ile. Duygulu bir kart hazırlamıştım her zamanki gibi. “Aslan kızım” demişti. 19 Temmuz’da da Florya’daki Galatasaraylılar Yurdu’ndan Turgay Şeren Bey ile arka arkaya kaybetmiştik. Çok zor, hüzünlü bir süreçti. Beşiktaşlı babam Prof. Dr. Faik Yaltırık’ı nasıl ansam ve “Babalar Günü” dolayısıyla nasıl bir yazı yazsam diye düşünürken ve tarama yaparken; Amerika’da ailesiyle yaşayan ve çalışan Tuğrul Can Bey’in “Beşiktaş’ta Zaman” adlı yazısı aklıma geldi ve tekrar okudum. Tuğrul Can Bey, epey zaman önce mail ile bana ulaşmış ve “Ural, Rengigül Yaltırık. Büyük Esmâ Sultan İlkokulu Mezunlarından İlk Kadın Mühendislerimiz Sabiha Rifat Gürayman ve Prof. Dr. Volkan Şölen. 23 Nisan 2024” makalemi RE Books Arts’tan okuyarak yazısına kaynak gösterdiği bilgisini vermişti.

Kitap ve yazılarımın kaynak gösterilmesinden mutluluk, kaynak gösterenlere de saygı duyuyorum. “Kaynaksız Derlemelerin Doğurduğu Sonuçlar”* önemli bir konu.

Tuğrul Bey, benim gibi **Büyük Esmâ Sultan İlkokulu**'nda okumuş. Babam gibi **Kabataş Erkek Lisesi** mezunu olmuş ve yazısında “Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz, Hasan Pulur, Faik Yaltırık gibi çok sayıda değerli insan” ifadeleri ile bahsetmesi ile de duygulandım. Okulum **Boğaziçi Üniversitesi**'nde **Dr. Ercüment Atabay**'ın öğrencisi olmuş. Ercüment amca ile olan anılarımı rica etmişti, daha önce kaleme almış, RE Books Arts'a kayıt etmiştim.

Yazı kaleme alırken kaynak göstermenin önemini vurgulayarak, “Beşiktaş'ta Zaman” yazısı ve notlarından kısaca bir bölümü “Babalar Günü” dolayısıyla “Geniş Zamanlar” sayfasının linki ile birlikte takdim ediyorum:

“Geniş Zamanlar” – “Beşiktaş'ta Zaman” Tuğrul Can, NY Long Island

“Kabataş Erkek Lisesi”nde okumaya başlamadan hemen önce, Adapazarı Lisesi'nde tarih öğretmenliği yapan amcamla birlikte, **Feriye Sarayları**'nın bir kısmı olarak inşa edilmiş, bugün ise Kabataş Erkek Lisesi tarafından kullanılan okul binasına ilk gidişimi hiç unutmuyorum. İhtişamlı saray merdivenlerinden yukarı çıkıp, okulun en üst katındaki öğretmenler odasında, amcamın arkadaşı olan bir öğretmeni ziyaret etmiştik. O tarihten yaklaşık bir asır önce, Sultan Abdülaziz'in cansız bedeninin bu odada bulunduğunu bu ziyarette öğrendim.

12 Eylül 1980 darbesi sonrası İstanbul'un hızla büyüdüğü bir dönemde henüz kız öğrenci kabul etmeye başlamamış olan Kabataş Erkek Lisesi bana askeri bir okul gibi gelirdi. O yıllarda sanki en parlak dönemini geçmişte yaşamış, **Behçet Necatigil, Hilmi Yavuz, Hasan Pulur, Faik Yaltırık** gibi çok sayıda değerli insan yetiştirdikten sonra benim zamanımda değişen İstanbul'da, öğrenci kabulünde özel okullar kadar seçici olmadığını anladığım bu lisede okuduğum üç yıl boyunca sınıflarım sırayla en alt kattan, en üst kata doğru değiştiler. Yaşı oldukça ilerlemiş çok sayıda öğretmenle dolu, disiplinin daima vurgulandığı okulda, benim de Hababam Sınıfı filmi çağrıştıran anılarım oldu. Okuduğum sınıflar hep kalabalıktı fakat yine de şansına her sene deniz tarafına bakan bir sınıfa düştüm. Bana sıkıcı gelen derslerde, bu sınıfların saray süslemeleriyle bezeli duvar ve tavanlarına bakıp hayallere dalardım. Teneffüslerde sahil boyunda dolaşırken, Orhan Pamuk'un evinden yaptığı gibi, ben de, zaman zaman denizden geçen gemileri saydım. Bazen, bir anda Ortaköy Büyük Mecidiye Camisi'nin arkasından beliren ve hızla Marmara yönüne doğru ilerleyen korkutucu derecede büyük petrol tankerleri dikkatimi dağıtırdı. Bazen de, özellikle üniversite sınavlarının yaklaştığı o stresli dönemlerde, Boğaz'da gördüğüm yolcu gemilerinde veya yelkenli teknelerdeki insanlara imrenip ben de uzaklara doğru bir yolculuğa çıkmak isterdim.

Yine son sınıfta okurken bazı günler yarım gün boyunca derslere girmekten muaf olduğum nöbetçilik görevi yaptığımı hatırlıyorum. Saatlerce kolumdaki nöbetçi pazubandı ile kendimi ayrıcalıklı hissederek, ders vakitleri tenhalaşan okulu bir müze bekçisi gibi tek başıma dolaşmak hoşuma giderdi. Hep zevk-ü sefa içinde yaşadıkları düşünülen ancak aslında hayatları trajedilerle dolu olan Mediha Sultan ve küçük kardeşi Sultan Vahdeddin'in de gençlik yıllarını benimle belki aynı odalarda veya koridorlarda geçirdiklerini bilmek şimdi içimde garip ve derin bir empati duygusu uyandırıyor.

İnternet'in olmadığı o yıllarda pek çok öğrenci gibi ben de IYS (International Youth Service) üzerinden mektup arkadaşları edinmiştim. En çok Ohio eyaletinin başkenti Columbus yakınlarında yaşayan kızıl saçlı çok hoş bir Amerikalı kızla yazışıyordum. Derslik binasının revirin hemen karşısındaki arka girişinde bulunan küçük bir yazıhanenin önünden geçerken camda ondan gelen bir mektup var mı diye hep bakardım. Bazı öğleden sonları, benim gibi yatılı olmayan bazı arkadaşlarımla okuldan erken çıkar ve yakındaki **Şeref Stadi**'na giderdik. Aynı 56 sahası gibi sert bir toprak zeminde, bana meşhur orkestra şefi Herbert von Karajan kadar otoriter görünen Beşiktaş'ın teknik direktörü Stankoviç'in terlettiği, Metin, Gökhan ve Feyyaz gibi oyuncuların antrenmanlarını birkaç adım mesafeden izlerdik. Küçük bir çocukken ailemle burada bazı akrobasi ve otomobil gösterileri izlediğimi de hatırlıyorum. Arkamızda harap halde duran Çırağan Sarayı ve ailemin hastalık kaparım korkusuyla içinde yüzmeme izin vermediği Roma hamamına benzeyen havuz sanki bir Fellini filminin dekoru gibiydi.

Okulda dersler bittiğinde Ortaköy otobüs durağı ve buraya gelen otobüsler hıncahınç dolu olurdu. Ben de Ortaköy ve Beşiktaş arasındaki ağaçlı yoldan sırtımda kitaplarla dolu çantamla İhlamur'a kadar yürümeyi tercih ederdim. Saray binalarının bakımsız kalmış arka duvarlarını takip eder, tuvalet gibi kullanılan Çırağan Köprüsü'nden geçerken içim kararırdu. Sultanlardan ve paşalardan bize, Beşiktaş çocuklarına miras kalan imparatorluk geçmişinin ağırlığını ve Orhan Pamuk'un İstanbulluların ortak hissiyatı olarak tarif ettiği hüznü belki de en çok bu yolda yürürken hissederdim.

Yıllar sonra, Orhan Pamuk'un Kırmızı Saçlı Kadın adlı romanında, baş karakter Cem'i, aynı benim gibi, 1985 yılında İhlamur Kasrı yakınında oturan ve Kabataş Lisesi'ne yürüyerek gidip gelen bir lise öğrencisi olarak ilk okuduğumda kendimi bir an için bir roman karakteri sanmıştım. Beşiktaş çarşısında bir kitapçıda işe girip yazar olma hayalleri kuran Cem gibi ben de ilk kez bir ev bilgisayarına sahip olduğum o yıl, yine Beşiktaş çarşısı yakınlarında, bilgisayar programı ve oyunları satan küçük bir dükkana müsait zamanlarımda gelip çalışmaya başlamıştım.

Kabataş Erkek Lisesi'nde aldığım yabancı dil eğitimini yeterli bulmayan babam beni önceden kendisinin de gittiği Taksim Talimhane'deki bir yabancı dil kursuna yazdırdı. Kurslardaki rahat ve modern ders ortamı ve hafta sonları derslerden sonra gezdiğim Taksim ve Beyoğlu'nun farklı havası, evinde veya Taşkıışla'da bunalıp kendini buralara atan Orhan Pamuk gibi bana da iyi geliyordu. Bu yıllarda, Taksim'de birçok havayolu şirketinin ve seyahat acentasının yazıhanelerini görür ve yurt dışına gitme hayalleri kurardım. Kısa bir sürede hem dil kursları hem de merakla üzerine düştüğüm bilgisayar sayesinde İngilizcemi geliştirdim. **Kabataş'ın oldukça iyi eğitim veren ve birçok öğrencisini tıp fakültelerine yerleştiren güçlü fen bölümünden mezun olmama rağmen üniversite sınavlarında tercih ettiğim Boğaziçi Üniversitesi'nin yabancı dil puanıyla girilen İngiliz Dili ve Edebiyatı bölümünü kazanıp hazırlık sınıfını atladım.** Beşiktaş ve Ortaköy'ün ardından bundan sonra Bebek'te okuyacaktım. Serencebey'de oturduğu ve Robert Lisesi'nde okuduğu yıllarda Orhan Pamuk'un Beşiktaş ve Arnavutköy arasında bindiği Sarıyer otobüslerine ben de bu sefer Boğaziçi Üniversitesi'ne gitmek için binecektim. Ertesi sene, 1988'de, ailecek İhlamur'dan Erenköy'e taşındık. 1995'te askerlik hizmetim bitince Beşiktaş İhlamur'daki eski dairemize geri döndüm ve 2001'de doktora için ABD'ye gidene kadar burada yalnız oturdum.

Bu dönemde, yaklaşık bir yıl boyunca, Osmanlı'nın Mecidiye Kışlası ve Orhan Pamuk'un bir süre mimarlık okuduğu **İTÜ Taşkılla binasında Birleşmiş Milletler, Habitat II Konferansı (Kent Zirvesi)** hazırlıkları için çalıştım. Hem bu önemli etkinlikte hem de o yıllarda yoğun kullanmaya başladığım İnternet sayesinde yurt dışından çok sayıda arkadaş edindim. Ziyarettime gelen arkadaşlarımı evimde misafir eder ve tarihe meraklı olanlarını ise Beşiktaş ve Sultanahmet gibi semtlerde bir turist rehberi gibi gezdirirdim. Beşiktaş, çocukluğumda olduğu gibi, her yere yakındı ve büyük bir değişim geçirmemişti henüz. Sonraki yıllarda her İstanbul seyahatinde Beşiktaş'ı mutlaka ziyaret ettim.

Nahid Sırrı da yüzyıl başında büyüdüğü Yıldız semtine sonradan 1930 ve 1940'larda yaptığı ziyaretleri anılarında yazmış. Semtin bakımsızlığından dert yansa da doğduğu konağı "her sefer artık yıkılmış, hiç değilse kısmen çökmüş olacağını düşünerek ona yaklaşır ve her seferi: "- Merak etme, ben seni de eskitirim!," manasını taşıyan müstehzi bir bakışla, sanki beni karşıladığına hükmederim." sözleriyle yerinde bularak seviniyor. Günümüzde varolmayan bu konağın yanbaşındaki İhlamur'da yıllarca yaşadığım apartman ve **okulum Büyük Esmâ Sultan İlkokulu** geçen on yıl içinde yıkılıp depreme dayanıklı binalar olarak tekrar inşa edildiler. Önceki binaları bir daha göremeyecek olmanın elbette yasını tutuyorum içimde. Bu durum sanki insanın bir aile büyüğünü kaybetmiş olmasına benziyor ve haliyle kişiye özel. Taşlık Çay Bahçesi veya Beşiktaş Kaymakamlık Bahçesi gibi toplumsal hafızamızda yer etmiş kamusal mekanların kaybı ise ayrı bir üzüntü konusu benim için. Türkiye'den ayrıldıktan neredeyse çeyrek asır sonra, şimdi pek çok kişi gibi ben de İnternet'in ve cep telefonlarının ilk çıktığı zamanlarda olduğu gibi dünyanın yine hızla değiştiğine tanık oluyorum. Son yıllarda hayatımıza giren yapay zeka uygulamalarının gerçekte olan ilişkimizi tuhaf bir şekilde etkilemesi ve ABD'nin başı çektiği şaşkırtıcı ve korkutucu politik değişimlerin büyük ölçekli bir savaşa yol açma ihtimali galiba geçmişte daha çok düşünmem ve çocukluğumun güvenli dünyasına nostalji duymama neden oluyor. Ayrıca, Orhan Pamuk'un çocukluk anılarında detaylı olarak işlediği bol kavgalı abi kardeş ilişkisini okurken sık sık kendi oğullarımı düşündüm. Zaten çoktandır çocuklarımın mizaçları, karşılaştıkları olaylara verdikleri tepkiler ve bu sırada hatırladığım duygularla bu blogda kendi çocukluğumu tekrar yorumlamaktayım. Bana öyle geliyor ki, çocuklarımız sadece yetiştirilen bireyler değil, aynı zamanda ebeveynlerin kendi çocukluklarıyla yeniden karşılaşmalarına neden olan aynalar. Şimdilerde, bazen onlarla **Long Island**'da deniz kıyısında yürürken, tarihi mekânları gezerken ya da parklarda oynamalarını izlerken kendimi **Beşiktaş** hatıralarımın dünyasında buluyorum. Umarım onlar da benim gibi mutlu bir çocukluk dönemi geçirip gelecekte olumlu hatırlayacakları birçok anı biriktirirler."

Notlar:

- Örik, Nahid Sırrı. İstanbul Yazıları. Yayına Hazırlayan: Bahriye Çeri, Türk Tarih Kurumu, 2011
- Pamuk, Orhan. İstanbul: Hatıralar ve Şehir. İletişim Yayınları, 2006.
- **Ural, Rengigül Yaltırık. Büyük Esmâ Sultan İlkokulu Mezunlarından İlk Kadın Mühendislerimiz Sabiha Rifat Gürayman ve Prof. Dr. Volkan Şölen. 23 Nisan 2024.** <https://rebooksandarts.com/uploads/inceleme/buyukesmasultan23nisan1.pdf>
- Örik, Nahid Sırrı. Eski Zaman Kadınları Arasında, Everest Yayınları, 2022.
- Kulin, Ayşe. Veda: Esir Şehirde Bir Konak, Everest Yayınları, 2012.
- Gülersoy, Çelik. Beşiktaş Daha Dün, İstanbul Kitaplığı, 1994.

- Gülersoy, Çelik. İhlamur Mesiresi, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, 1983.
 - Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, Haseki Tarlası Sarayı maddesi, Cilt 4, Sayfa 6, Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı Yayını, 1994.”
- WordPress.com<https://kalbursaman.wordpress.com>Geniş Zamanlar

Anılarını kaynak** göstererek kaleme alan Tuğrul Can Bey’i kutluyor ve teşekkür ediyorum.

Başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere babam Prof. Dr. Faik Yaltırık ile kayınpederim Saffet Ural’ı “Babalar Günü”nde saygı ile anıyorum. “Beni baba yaptığın için teşekkür ederim” diyen eşim Ersin Ural ve kadın ruhundan anlayan, saygı ve sevgi duyan, çalışmalarında destek olan tüm babaların “Babalar Günü”nu kutluyorum.

Dileyen, yazılarımı **RE Books Arts** ve **Güncel Kadın Dergisi** köşemden okuyabilir.

*, “Al Bakışı”

“Kaynak** gösterilmeyen derleme yazılar, akademik ve bilimsel terminolojide **intihal** (hırsızlık) veya **bilimsel etik ihlali** olarak kabul edilir. Akademik derlemeler; başkalarının fikirlerini veya metinlerini kaynak belirtmeden kullanmak yerine, literatürdeki mevcut verilerin analizini şeffaf bir referans sistemiyle sentezlemelidir. [1, 2, 3]

Kaynaksız Derlemelerin Doğurduğu Sonuçlar

- **İntihal Riski:** Başkasına ait araştırma, bulgu veya cümlelerin size aitmiş gibi sunulması disiplin cezalarına yol açar.
 - **Güvenilirlik Kaybı:** Bilimsel verilerin doğruluğunu teyit edecek referanslar (atıflar) olmadığından, yazının geçerliliği kalmaz.
 - **Akademik Standartlara Ayrıklık:** Derleme yazılar dahi tıpkı araştırma makaleleri gibi veri toplama, analiz ve sentez süreçleri içerir ve usulüne uygun şekilde referanslandırılmalıdır. [1, 2, 3]
- Doğru Kaynak Gösterme Yöntemleri**

Akademik bir derleme yazarken kaynaklarınızı kurallara uygun göstermek için şunları uygulayabilirsiniz:

- **Metin İçi Atıf:** Cümle içerisinde veya sonunda yazar soyadı, yayın yılı ve sayfa numarasını parantez içinde belirtin (Örnek: *Yılmaz, 2025, s. 15*). [1]
- **Anonim ve Yazar Belirsiz Kaynaklar:** Yazarın net olmadığı durumlarda dergi veya kurum standartlarına göre kısaltılmış eser adını kullanabilirsiniz. [1, 2]
- **Derleme Kitaplar:** Bir derleme kitap içindeki makaleden alıntı yapıyorsanız, makale yazarının adına gönderme yapıp, kitabın künyesini kaynakçada göstermelisiniz. [1]
Konuyu daha iyi kavramak ve bilimsel yayın standartlarına hakim olmak için hazırlanan [Bilimsel Yayınlarda Kaynak Gösterme](#) rehberini inceleyebilirsiniz. Ayrıca akademik çalışmalarda kaynakların nasıl derleneceğine dair [Alan Yazın Derleme Nasıl Yazılır](#) dokümanı da size pratik bir yol haritası sunacaktır. [1, 2]”